

Stichting Reformatie Instituut Dordrecht

Initiatief

In oktober 2004 hield onze burgemeester Ronald Bandell een lezing in de Julianakerk ter plaatse, over wat christenen kunnen betekenen in een stad als Dordrecht. Hij stelde dat de gereformeerde christenen tamelijk onzichtbaar zijn in de stedelijke samenleving, ook op punten waar zij juist erg welkom zouden zijn. Een van die punten was een beleidsplan wat de gemeente ontwikkelde op het terrein van cultuur en religie. Er zou een cultureel centrum moeten komen wat het verleden rond Het Hofkwartier zou moeten belichten en belichamen: museum, tentoonstellingen, symposia, cursussen, een opleiding. *“Het Hofkwartier wordt het cultuurhistorische hart van Dordrecht, waar de cultuurgeschiedenis van Dordrecht wordt verzameld, overgedragen en ontwikkeld door en voor bewoners, bedrijven, studenten en bezoekers. Het Hofkwartier is de plek waar de geschiedenis van Dordrecht op het gebied van religie, staat en taal tot leven moet komen en beleefd moet worden door de bijzondere combinatie van cultuur, historie en wetenschap. [...] Belangrijk is ook de ontwikkeling van de wetenschap of bijzonder hoger onderwijs. Op deze wijze wordt het Hofkwartier een internationaal centrum voor ontmoeting en een broedplaats voor ideeën en reflectie. [...]”*¹

De lezing sprak aan en een groepje aanwezigen besloot een comité op te richten om hieraan een bijdrage te kunnen leveren. In 2007 is het comité een stichting geworden: Stichting Reformatie Instituut Dordrecht.

Missie

De Stichting Reformatie Instituut Dordrecht ziet in aansluiting op deze plannen Dordrecht als stad van staat, taal en religie. Deze drie kernwaarden hebben elk wortels in de geschiedenis van onze stad. Dordrecht is de oudste stad van Holland met een rijk handelsverleden en was de plaats van de eerste Vrije Statenvergadering in 1572. Zo bezien ligt de bakermat van de staat der Nederlanden in Dordrecht.

Ten tijde van de Reformatie was Dordrecht herhaaldelijk het decor voor belangrijke kerkvergaderingen, waarvan de Nationale Synode 1618 - 1619 de bekendste en meest invloedrijke is geworden. Op die synode werd besloten tot de vertaling van de Bijbel in het Nederlands; een taal die nog niet eerder was vastgesteld. Zo bezien is in Dordrecht de oorsprong van onze taal te vinden. Tegelijk vormden de besluiten die de synode nam de grondslag voor alle gereformeerde kerken in Nederland. Zo bezien is Dordrecht het fundament van het gereformeerd protestantisme in ons land – en ver daarbuiten. De geloofsbelijdenis van gereformeerde christenen in Zuid-Korea, Noord-Amerika, Schotland en Hongarije was en is gestoeld op ‘Dordt’.

Het Reformatie Instituut wil dit verleden vorm geven in de nieuwe bestemming van het Hofkwartier en van daaruit werken aan een actuele uitingsvorm van dit verleden: het Hofkwartier als locatie voor museum, educatie en wetenschap.

Het doel van de stichting is het onder de aandacht brengen van en bekendheid geven aan het gereformeerd protestantisme, zoals dat van betekenis geweest is voor de Nederlandse cultuur en van invloed is geweest en nog is op de maatschappelijke ontwikkelingen in Nederland en daarbuiten.

De stichting tracht haar doel onder meer te verwezenlijken door:

- het oprichten en in stand houden van een expertisecentrum op het gebied van de reformatie, in het bijzonder het gereformeerd protestantisme en hoe zich dat gemanifesteerd heeft in en van betekenis is (geweest) voor de stad Dordrecht en de Nederlanden;
- het organiseren van of medewerking verlenen aan debatten, symposia, congressen, concerten, museale en educatieve activiteiten, onderwijskundige en wetenschappelijke publicaties;
- vanuit toeristisch oogpunt de wortels van het protestantisme nationaal en internationaal onder de aandacht te brengen en toegankelijk te maken.

Expertisecentrum

Het genoemde expertisecentrum zou een reformatie instituut in Dordrecht moeten worden van nationaal en internationaal belang. Centraal staat de betekenis van Dordrecht als stad waar het Nederlands protestantisme zijn wortels heeft. Het meest in het oog springend is de betekenis van de Synode van Dordrecht voor de gereformeerde religie. Het uitdragen van dit aspect heeft voor Dordrecht een ‘grote potentie’.

Aansluiten bij de betekenis van Dordrecht voor het protestantisme betekent niet het uitdragen van enige religie. De hier gepresenteerde ideeën gaan uit van de culturele betekenis van het protestantisme voor Nederland. Nederland, zo heet het, is een ‘calvinistisch’ land. Tal van houdingen,

---

¹ Nota van het Programmabureau Binnenstad 4 mei 2004 in opdracht van het College van B&W

zeds- en gedragwijzen illustreren dit gegeven. De Nederlandse cultuur is niet goed denkbaar zonder dit stempel. Iedere ontwikkelde Nederlander heeft hier beelden bij – of vooroordelen over. Niet alleen het Nederlands protestantisme, ook onze taal, ons zelfbeeld, tal van sociale houdingen, onze egalitaire politieke cultuur en onze economische aard (de koopman naast de dominee) zijn gevormd door het calvinisme. In Nederland wordt – heel calvinistisch - op geen enkele plaats hiervoor aandacht gevraagd. Er is geen calvinisme-museum, geen enkele instelling die de protestantse cultuurverschijnselen van Nederland tematiseert, er is geen enkele plaats waar in vormen van educatie of debat het protestantisme op een interessante manier wordt verbonden met andere wereldbeschouwingen, religies of cultuuruitingen.

Naar onze overtuiging doet Dordrecht iets nieuws en verrassend eigentijds door het Hofkwartier o.a. te gebruiken voor de vestiging van een reformatie instituut. Hiervoor zijn goede redenen aan te voeren. Het past bij het tijdsgewricht waarin wij leven om opnieuw stil te staan bij de gegevens van onze nationale identiteit. Daartoe behoort zonder twijfel het protestantisme, waar grote delen van Nederland mee in relatie staan. Niet alleen blijken tradities opnieuw gekoesterd te worden, ook heeft Nederland behoefte aan zelfinzicht en betekenisvolle bezinning op de eigen karakteristieken in een mondialiserende cultuur. Bovendien blijkt de betekenis van religie in een dergelijke wereld eerder toe te nemen dan af te nemen. Deze overwegingen maken duidelijk dat de vestiging van een dergelijk instituut een gouden greep kan zijn voor het Hofkwartier. Er is 'maatschappelijk ondernemerschap' voor nodig om dit plan te realiseren. Dat maatschappelijk ondernemerschap wil de Stichting Reformatie Instituut Dordrecht bieden.

Functionaliteit

Het Reformatie Instituut zal een aantal goedgekozen functies in zich moeten verenigen. Een te brede functionaliteit kan het profiel gemakkelijk weer diffuus maken. De gekozen functionaliteit is erop gericht een herkenbaar expertisecentrum op de kaart te zetten. Gezien het internationale karakter van het protestantisme en de nationale en internationale reputatie van Dordrecht als 'lieu de memoire' (herinneringsplek) van het calvinisme, moet deze functionaliteit niet beperkt blijven tot een Dordtse voorziening alleen. Herkenbaarheid van profiel en weloverwogen functionaliteit moeten verder gepaard gaan met een brede culturele blik. Allerlei facetten van het Nederlandse politieke en culturele leven moeten verbonden kunnen worden met dit centrum, niet alleen de ernstig-godsdienstige, ook de speelse en ludieke.

Dit plan zou de volgende functies gerealiseerd willen zien.

1. Een expositiefaciliteit, gericht op het nationale en internationale toerisme. Er zou een vaste tentoonstelling moeten zijn die de geschiedenis van de Synode, het ontstaan van de Dordtse Leerregels, de Statenbijbel en het internationale karakter van de gereformeerde religie belicht. Deze expositie dient educatief en interactief van aard te zijn, zodat ook jongeren en scholen als doelgroep bereikt worden.

Daarnaast een wisselende expositie over aspecten van de protestantse kunst en cultuur. Dit kan worden vormgegeven in samenwerking met het Dordts Museum.

Voorbeeld: Er is veel protestantse kunst en cultuur dat nauwelijks als zodanig gethematiseerd wordt (kerkinterieurs, prenten, domineesportretten, literatuur, beroemde Dordtse protestanten, e.d.). Dordrecht kan de aandacht trekken door af en toe een dergelijke thematische expositie in het Hofkwartier te laten plaatsvinden.

2. Een plaats waar debatten, congressen, lezingen, boekpresentaties en concerten worden gehouden die te maken hebben met de relatie godsdienst en samenleving, politiek, cultuur. In de tijd van de Reformatie en de Tachtigjarige Oorlog was Dordrecht de plaats waar vragen over staat, samenleving en godsdienst aan de orde gesteld werden. Geloof, religie en samenleving zijn ook nu aan het begin van de 21ste eeuw, actuele zaken die opnieuw in Dordrecht een podium zouden kunnen vinden. Dit moet het Hofkwartier tot een vaste pleisterplaats maken voor de Dordtse bevolking en heeft tegelijkertijd een nationale en internationale uitstraling. Deze functie kan worden vormgegeven met andere partners.

Voorbeeld: De presentatie van de hierziene Statenvertaling in 2010. Of: een door het instituut georganiseerd debat over islamitische verzuiling in vergelijking met protestantse en katholieke verzuiling. Of: initiatieven die culturele, politieke en religieuze verbondenheid tussen Nederland en Vlaanderen opnieuw thematiseren.

3. Een plek voor hoger onderwijs. Het Hofkwartier is geschikt om kleine groepen studenten onderwijs te laten ontvangen en enige tijd te huisvesten. Met name moet hier gedacht worden aan hogescholen en universiteiten die in hun aanbod van historisch en theologisch onderwijs gebruik willen maken van een dergelijke unieke plaats.

Voorbeeld: Jaarlijks ontvangt de Gereformeerde Hogeschool in Zwolle een groep studenten van Dordt College (Iowa). Deze ontvangen gedurende een semester onderwijs in Nederland. Zij zouden een deel van hun programma in het Hofkwartier kunnen volgen. Verder zouden contacten met de Christelijke Hogeschool Ede en de Universiteit Leiden uitgebouwd moeten worden. Wellicht kan het Hofkwartier een mastersopleiding huisvesten.

4. Een plek van studie en retraite. Het Hofkwartier kan aan gewicht winnen als het ook de functie 'wetenschap' weet vorm te geven. Deze functie moet zich dan richten op het internationale calvinisme als cultureel fenomeen. Nodig hiervoor is een studiezaal, een bibliotheek, en overnachtingscapaciteit. Deze functie werkt bevruchtend voor de publieke functie van het Hofkwartier.

Voorbeeld: Wetenschappers die onderzoek doen in de archieven van Dordrecht zouden in het Hofkwartier een vaste plek kunnen krijgen. Onderzoekers vanuit het buitenland zouden een voorkeursbehandeling moeten krijgen. Hiermee laat Dordrecht als historische stad van Nederland zien onderzoek naar eigen verleden belangrijk te vinden. Het Hofkwartier kan worden gebruikt als een soort 'NIAS', waar allen die daar behoefte aan hebben een studieretraite kunnen vormgeven.

Een strategie van netwerken en samenwerking

De stichting wil dit gaan oppakken als invulling van het Hofkwartier naast en in samenwerking met DiEP. Deze samenwerking vergemakkelijkt beleidsafstemming met de Gemeente Dordrecht en biedt daarnaast de mogelijkheid om gezamenlijk gebruik te maken van faciliteiten als archief, bibliotheek, expositieruimte etc.

Wij realiseren ons dat het met succes vormgeven van bovengenoemde functies een strategie vergt. Deze strategie moet erop gericht zijn de belangrijke instellingen, personen en groepen die de komst van een dergelijk instituut in Dordrecht zouden toejuichen te bereiken en onderdeel te maken van de infrastructuur rondom dit centrum. Te denken is hier aan lokale instellingen op het gebied van hoger onderwijs en cultuur, maar zeker ook aan nationale en internationale instellingen. Het gaat om het mobiliseren van potentiële gebruikers, partners en financiers. Het Reformatie Instituut Dordrecht moet zich tevens van meet af aan verzekeren van sympathie en steun vanuit de kringen van het Nederlands protestantisme zelf. De stichting meent dat zij in staat is een dergelijk netwerk op te bouwen en de gewenste sympathie te kunnen wakker roepen.